

MALALTIES REUMATOLÒGIQUES I DEL SISTEMA IMMUNE

Crèdits totals:

5

Crèdits teòrics:

2

Crèdits pràctics:

3

OBJECTIUS GENERALS

En el període de formació l'alumnat ha d'adquirir els coneixements teòrics i les habilitats clíniques que li permetin identificar els principals problemes de les malalties immunes, així com les principals malalties mèdiques òssies i articulars.

Els coneixements que l'alumnat ha d'adquirir en l'estudi de les malalties prèviament esmentades s'agrupen en els apartats que s'indiquen a continuació.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

Al final del procés de formació, l'alumnat ha de:

A1. Ser capaç d'identificar els principals **problemes** de la patologia immunitària i articular, concretats en:

1. Manifestacions sistemàtiques (febre, astènia, anorèxia, pèrdua de pes, mal estat general, etc.).
2. Manifestacions cardiovasculars (pericarditis, valvulopaties, trombosis arterials i venoses, fenomen de Raynaud, livedo reticular, eritromelàlgia, púrpura, eritema nodós, etc.).
3. Manifestacions respiratòries (tos, dispnea, hemoptisi, pleuritis, etc.).
4. Manifestacions digestives (disfàgia, dolor abdominal, hepatopatia, etc.).
5. Manifestacions renals (síndrome nefròtica, insuficiència renal, crisi hipertensiva).
6. Manifestacions neurològiques (cefalees, neuropaties, etc.).
7. Manifestacions musculoesquelètiques (artràlgies, artritis, miàlgies, debilitat muscular).
8. Manifestacions cutaneomucoses (eritema malar, esclerosi cutània, aftes, urticària, angioedema, xerostomia, xeroftàlmia, etc.).
9. Manifestacions oftalmològiques (pèrdua de visió, uveïtis, etc.).
10. Manifestacions hematològiques (citopènies, hipercoagulabilitat, adenomegàlia, etc.).

A2. Ser capaç d'identificar els principals **problemes** de la patologia articular, concretats en:

1. Artritis agudes i cròniques.
2. Artràlgies inflamatòries.
3. Artràlgies mecàniques.
4. Trastorns estructurals articulars i de la columna vertebral.
5. Raquiàlgia mecànica.
6. Raquiàlgia inflamatòria.
7. Síndromes regionals i reumatismes de parts toves (múscul, tendons, bosses seroses).
8. Dolor ossi (fractures per fragilitat, dolor metastàtic).
9. Manifestacions articulars d'altres malalties sistèmiques.

B. Conèixer les bases teòriques dels **mètodes diagnòstics** en patologia immunitària i articular, concretats en:

1. Anamnesi i exploració física general.
2. Analítica general.
3. Analítica immunològica (anticossos antinuclears, anticitoplasma de neutròfil, antifosfolipídics, factors del complement, factor reumatoide).
4. Analítica amb determinació dels paràmetres del metabolisme mineral ossi (hormonals, marcadors del recanvi ossi, etc.).
5. Radiologia simple de tòrax i abdomen, radiografia de columna vertebral, articular i de sacroilíaques.

6. Tomografia axial computada i ressonància magnètica.
7. Ecografia i eco-Doppler.
8. Electromiografia.
9. Proves isotòpiques (gammagrafia parotídia i òssia).
10. Densitometria òssia.
11. Biòpsies (pell, múscul, nervi, greix subcutani, llavi, artèria temporal, ronyó, òssia, sinovial, etc.).
12. Artroscòpia de l'aparell locomotor.

C. Conèixer el diagnòstic i la terapèutica medicoquirúrgica de les principals **malalties** immunes, òssies i articulars.

1. Immunes

1. Patologia del sistema immune.
2. Lupus eritematós sistèmic.
3. Esclerosi sistèmica progressiva (esclerodèrmia).
4. Miopaties inflamatòries idiopàtiques (dermatopolimiositis).
5. Síndrome de Sjögren.
6. Malaltia mixta de teixit conjuntiu i síndromes d'encobriment.
7. Síndrome antifosfolípida.
8. Vasculitis sistèmiques primàries. Poliarteritis nodosa.
9. Vasculitis granulomatosa i al·lèrgica de Churg-Strauss.
10. Granulomatosi de Wegener.
11. Vasculitis per hipersensibilitat.
12. Arteritis de cèl·lules gegants.
13. Malaltia de Buerger.
14. Malaltia de Behçet.
15. Malaltia de Kawasaki.
16. Altres vasculitis.
17. Crioglobulinèmies.
18. Granuloma idiopàtic de la línia mitjana.
19. Panniculitis i altres trastorns del greix subcutani.
20. Policondritis recidivant.
21. Febre mediterrània familiar.
22. Fibrosis idiopàtiques sistèmiques.
23. Sarcoïdosi.
24. Amiloïdosi.
25. Malalties per hipersensibilitat.
26. Immunodeficiències primàries i secundàries.

2. Aparell locomotor

1. Osteoporosi postmenopàusica.
2. Osteoporosi de l'home.
3. Osteoporosi induïda per corticoides.
4. Osteomalàcia per dèficit de vitamina D.
5. Osteomalàcia hipofosfatèmica.
6. Malaltia òssia de Paget.
7. Artritis reumatoide.
8. Artritis crònica juvenil.
9. Espondilitis anquilosant.
10. Artritis reactives.

11. Malaltia de Reiter.
12. Reumatismes entèrics.
13. Artritis psoriàsica.
14. Gota.
15. Condrocalsinosi.
16. Malalties relacionades amb hidroxiapatita.
17. Amiloïdosi primària.
18. Amiloïdosi secundària.
19. Amiloïdosi dels hemodialitzats.
20. Artrosi axial.
21. Artrosi perifèrica.
22. Fibromiàlgia.
23. Reumatismes de parts toves.

D. *Haver adquirit les **habilitats** següents:*

- Obtenir una anamnesi detallada del pacient, incloent-hi la descripció dels símptomes per part del pacient i la interpretació corresponent, i la investigació sistemàtica d'altres possibles símptomes no expressats inicialment pel pacient.
- Realitzar una exploració física correcta. És important que sigui generalitzada i que inclogui l'examen toràcic, abdominal, vascular, neurològic de l'aparell locomotor, cutani i ocular.
- Interpretar l'anàlisi general, immunològica i ocular.
- Interpretar les radiografies de totes les articulacions i columna vertebral, i també la radiografia simple de tòrax i abdomen. Coneixement d'altres exploracions complementàries de diagnòstic per la imatge: arterografies, flebografies, tomografies axials computades, ressonàncies magnètiques, ecografies eco-Doppler, electromiografies, proves isotòpiques (gammagrafies) i densitometries.
- Conèixer les indicacions, contraindicacions, possibles complicacions i seqüeles de les biòpsies practicades més freqüentment per a l'estudi de les malalties reumatològiques i del sistema immunitari (sinovial, pell, múscul, nervi, greix subcutani, geniva, artèria temporal, ronyó, etc.).
- Interpretar els informes anatomopatològics per efectuar, juntament amb el patòleg, una bona correlació entre les troballes morfològiques i la clínica i evolució del pacient.

TEMARI

A. IDENTIFICACIÓ DE PROBLEMES

1. Manifestacions sistèmiques (febre, astènia, anorèxia, pèrdua de pes, mal estat general, etc.)

Identificar les diverses manifestacions sistèmiques (febre, astènia, anorèxia, pèrdua de pes, mal estat general, etc.) i les seves característiques (inici, durada, associació amb altres símptomes, etc.). Identificar aquestes manifestacions com a sospitoses de la presència d'alguna malaltia específica del sistema immunitari.

2. Manifestacions cardiovasculars (pericarditis, valvulopaties, trombosis arterials i venoses, fenomen de Raynaud, livedo reticular, etc.)

Identificar les manifestacions cardiovasculars més freqüents en les malalties del sistema immunitari (pericarditis, valvulopaties, trombosis arterials i venoses, fenomen de Raynaud, livedo reticular, etc.) i les seves característiques. Identificar aquestes manifestacions com a sospitoses de la presència d'alguna malaltia específica del sistema immunitari. Conèixer les proves diagnòstiques que s'han de practicar per a l'estudi més complet del sistema cardiovascular.

3. Manifestacions respiratòries (tos, dispnea, hemoptisi, pleuritis, etc.)

Identificar les manifestacions respiratòries més freqüents en les malalties del sistema immunitari (tos, dispnea, hemoptisi, pleuritis, etc.) i les seves característiques. Identificar aquestes manifestacions com a sospitoses de la presència d'alguna malaltia específica del sistema immunitari. Conèixer les proves diagnòstiques que s'han de practicar per a l'estudi més complet de l'aparell respiratori.

4. Manifestacions digestives (disfàgia, dolor abdominal, hepatopatia, etc.)

Identificar les manifestacions digestives més freqüents en les malalties del sistema immunitari (disfàgia, dolor abdominal, hepatopatia, etc.) i les seves característiques. Identificar aquestes manifestacions com a sospitoses de la presència d'alguna malaltia específica del sistema immunitari. Conèixer les proves diagnòstiques que s'han de practicar per a l'estudi més complet de l'aparell digestiu.

5. Manifestacions renals (síndrome nefròtica, insuficiència renal, crisi hipertensiva, etc.)

Identificar les manifestacions renals més freqüents en les malalties del sistema immunitari (síndrome nefròtica, insuficiència renal, crisi hipertensiva, etc.) i les seves característiques. Identificar aquestes manifestacions com a sospitoses de la presència d'alguna malaltia específica del sistema immunitari. Conèixer les proves diagnòstiques que s'han de practicar per a l'estudi més complet del sistema renal.

6. Manifestacions neurològiques (cefalees, neuropaties, etc.)

Identificar les manifestacions neurològiques més freqüents en les malalties del sistema immunitari (cefalees, neuropaties, etc.) i les seves característiques. Identificar aquestes manifestacions com a sospitoses de la presència d'alguna malaltia específica del sistema immunitari. Conèixer les proves diagnòstiques que s'han de practicar per a l'estudi més complet del sistema nerviós.

7. Manifestacions cutaneomucoses (eritema malar, esclerosi cutània, aftes, urticària, angioedema, eritromelàlgia, púrpura, eritema nodós, xerostomia, xeroftàlmia, etc.)

Identificar les manifestacions cutaneomucoses més freqüents en les malalties del sistema immunitari (eritema malar, esclerosi cutània, aftes, urticària, angioedema, eritromelàlgia, púrpura, eritema nodós, xerostomia, xeroftàlmia, etc.) i les seves característiques. Identificar aquestes manifestacions com a sospitoses de la presència d'alguna malaltia específica del sistema immunitari. Conèixer les proves diagnòstiques que s'han de practicar per a l'estudi més complet de la pell i les mucoses.

8. Manifestacions oftalmològiques (pèrdua de visió, uveïtis, etc.)

Identificar les manifestacions oftalmològiques més freqüents en les malalties del sistema immunitari (pèrdua de visió, uveïtis, etc.) i les seves característiques. Identificar aquestes manifestacions com a sospitoses de la presència d'alguna malaltia específica del sistema immunitari. Conèixer les proves diagnòstiques que s'han de practicar per a l'estudi més complet de l'aparell ocular.

9. Manifestacions hematològiques (citopènies, hipercoagulabilitat, adenomegàlies, etc.)

Identificar les manifestacions hematològiques més freqüents en les malalties del sistema immunitari (citopènies, hipercoagulabilitat, adenomegàlies, etc.) i les seves característiques. Identificar aquestes manifestacions com a sospitoses de la presència d'alguna malaltia específica del sistema immunitari. Conèixer les proves diagnòstiques que s'han de practicar per a l'estudi més complet del sistema hematològic i els òrgans hematopoètics.

10. Artritis agudes i cròniques

Identificar la presència de dolor i tumefacció articular que pot afectar una o més articulacions. A més a més esbrinar la seva etiologia, que pot ser: microcristal·lina, per una connectivopatia, infecciosa, reactiva, o associada a una espondiloartropatia.

11. Artràlgies inflamatòries

Identificar els dolors articulars no associats a signes de tumefacció i esbrinar-ne la causa.

12. Altràlgies mecàniques

Identificar els dolors articulars secundaris a artrosi, amb especial referència a l'artrosi de mans, genolls i malucs.

13. Trastorns estructurals articulars i de la columna vertebral

Identificar lesions estructurals (lligaments, trastorns de l'estàtica, trastorns de les dimensions, etc.) que poden causar dolors articulars o axials.

14. Raquiàlgia mecànica

Identificar les característiques del dolor vertebral (cervical, dorsal, lumbar), com a manifestació d'un trastorn discovevertebral o interapofisial per espondiloartrosi.

15. Raquiàlgia inflamatòria

Identificar el dolor vertebral com a secundari d'un procés inflamatori del raquis i esbrinar si és secundari a una espondiloartropatia o a una altra causa.

16. Síndromes regionals i reumatismes de parts toves

Identificar si la patologia correspon a una lesió localitzada de l'aparell locomotor (espatlla, canell, genoll, etc.) i analitzar-ne la causa. Conèixer les patologies de les bosses seroses, que poden ser la causa de dolor local i el concepte de dolor generalitzat per a la fibromiàlgia.

17. Dolor ossi

Identificar que el dolor és secundari a patologia òssia i esbrinar-ne la causa. Conèixer les proves diagnòstiques que s'han de practicar per a l'estudi de les fractures per fragilitat o bé per a l'estudi de dolor metastàtic o pagètic.

18. Manifestacions articulars d'altres malalties mèdiques

Identificar la simptomatologia articular com a secundària d'una altra malaltia sistemàtica (hemocromatosi).

B. BASES TEÒRIQUES DELS MÈTODES DIAGNÒSTICS EN LES MALALTIES DEL SISTEMA REUMATOLÒGIC I IMMUNITARI

1. Anamnesi i exploració física general

Metodologia que s'ha d'aplicar en l'interrogatori: inspecció, palpació, percussió i auscultació dels diferents sistemes i aparells. És especialment important que l'exploració física sigui generalitzada i que inclogui de manera detallada l'examen cutani, ocular, toràcic, abdominal, vascular, neurològic i de l'aparell locomotor.

2. Anàlítica general

Conèixer el valor de les principals proves analítiques (hemograma, coagulació, perfils renal i hepàtic, etc.). Interpretació de les troballes patològiques en l'anàlítica general.

3. Anàlítica immunològica (anticossos antinuclears, anticitoplasma de neutròfil, anti-fosfolipídics, factors del complement, etc.)

Conèixer el valor de les principals proves immunològiques (anticossos antinuclears, anticitoplasma de neutròfil, antifosfolipídics, factors del complement, etc.). Interpretació de les troballes patològiques en l'estudi immunològic.

4. Radiologia simple de tòrax i abdomen, radiografies de les principals articulacions, arteriografies i flebografies

Conèixer les indicacions per a la pràctica de la radiologia simple de tòrax i abdomen, les radiografies de les principals articulacions, les arteriografies i les flebografies. Interpretació de les troballes patològiques fetes en aquestes proves complementàries.

5. Determinacions que contribueixen al diagnòstic de les malalties metabòliques òssies (osteoporosi, osteomalàcia, malaltia òssia de Paget, etc.)

6. Ecografia i eco-Doppler

7. Electromiografia

8. Proves isotòpiques

9. Densitometria òssia

10. Biòpsies

11. Artroscòpia reumatològica

L'examen intraarticular amb els nous artroscopis de diàmetre reduït permet al reumatòleg veure nítidament les estructures articulars i realitzar maniobres durant la seva pràctica per comprovar el seu estat funcional. Amb aquesta tècnica és possible estudiar la majoria d'articulacions amb anestèsia local en una sal semiestèril, amb un risc i cost mínims. El reumatòleg pot establir correlacions entre símptomes clínics, proves d'imatge i troballes artroscòpiques, així com obtenir mostres de teixit sinovial o cartílag per a l'estudi etiològic o patogènic. El rentat articular amb artroscòpia té efectes terapèutics demostrats en l'artritis i en l'artrosi, i a més aquesta tècnica permet l'extracció de cossos lliures i realitzar sinovectomies de petites articulacions.

C. DIAGNÒSTIC I TRACTAMENT DE LES PRINCIPALS MALALTIES DEL SISTEMA IMMUNITARI I APARELL LOCOMOTOR

C1. Sistema immunitari

1. Patologia del sistema immunitari (classe teòrica).
2. Lupus eritematós sistèmic (classe teòrica).
3. Esclerosi sistèmica progressiva (esclerodèrmia) (classe teòrica).
4. Miopaties inflamatòries idiopàtiques (dermatopolimiositis) (classe teòrica).
5. Síndrome de Sjögren (classe teòrica).
6. Malaltia mixta de teixit conjuntiu i síndromes d'encobriment (aprenentatge autònom).
7. Síndrome antifosfolípídica (ensenyament clínic programat).
8. Vasculitis sistèmiques primàries. Poliarteritis nodosa (classe teòrica).
9. Vasculitis granulomatosa i al·lèrgica de Churg-Strauss (classe teòrica + tema 8).
10. Granulomatosi de Wegener (classe teòrica).
11. Vasculitis per hipersensibilitat (aprenentatge autònom).
12. Arteritis de cèl·lules gegants (classe teòrica).
13. Malaltia de Buerger (aprenentatge autònom).
14. Malaltia de Behçet (aprenentatge autònom).
15. Malaltia de Kawasaki (aprenentatge autònom).
16. Altres vasculitis (aprenentatge autònom).
17. Crioglobulinèmies (aprenentatge autònom).
18. Granuloma idiopàtic de la línia mitjana (aprenentatge autònom).
19. Panniculitis i altres trastorns del greix subcutani (aprenentatge autònom).
20. Policondritis recidivant (aprenentatge autònom).
21. Febre mediterrània familiar (aprenentatge autònom).
22. Fibrosis idiopàtiques sistèmiques (aprenentatge autònom).
23. Sarcoidosi (classe teòrica).
24. Amiloïdosi (classe teòrica).
25. Malalties per hipersensibilitat (aprenentatge autònom).
26. Immunodeficiències primàries i secundàries (aprenentatge autònom).

C2. Aparell locomotor

1. Osteoporosi postmenopàusica (classe teòrica).
2. Osteoporosi de l'home (aprenentatge autònom).
3. Osteoporosi induïda per corticoides (aprenentatge autònom).
4. Osteomalàcia per dèficit de vitamina D (classe teòrica).
5. Osteomalàcia hipofosfatèmica (aprenentatge autònom).
6. Malaltia de Paget (classe teòrica).
7. Artritis reumatoide (classe teòrica).
8. Artritis crònica juvenil (aprenentatge autònom).
9. Espondilitis anquilosant (classe teòrica).
10. Artritis reactives (aprenentatge autònom).
11. Malaltia de Reiter (aprenentatge autònom).
12. Reumatismes entèrics (aprenentatge autònom).
13. Artritis psoriàsica (classe teòrica).
14. Gota (classe teòrica).
15. Condrocalsinosi (classe teòrica).
16. Malalties relacionades amb cristalls d'hidroxiapatita (classe teòrica).
17. Amiloïdosi primària (classe teòrica).
18. Amiloïdosi secundària (aprenentatge autònom).
19. Amiloïdosi dels hemodialitzats (aprenentatge autònom).

20. Artrosi perifèrica (classe teòrica).
21. Fibromiàlgia (aprenentatge autònom).
22. Reumatismes de parts toves (classe teòrica).

DISTRIBUCIÓ DOCENT

CLASSES TEÒRIQUES

El temes assenyalats com a classes teòriques en l'aparat C del temari.

ENSENYAMENT CLÍNIC PROGRAMAT

1. Seminaris impartits durant el període de rotació en el Servei corresponent.
2. Pla de pràctiques i seminaris.
3. Manifestacions cutànies.
4. Proves de laboratori i radiològiques.
5. Cas clínic.
6. Cas clínic.
7. Patologia immunitària del trasplantament.
8. Immunodeficiències.
9. Semiologia del dolor de l'aparell locomotor.
10. Semiologia de mà i canell.
11. Diagnòstic diferencial d'artritis microcristal·lines.
12. Exploracions complementàries en patologia metabòlica òssia.
13. Rehabilitació en patologia reumatològica.
14. Exploració en reumatologia.
15. Rx en patologia de l'aparell locomotor.
16. Densitometria òssia.